

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра туризму

Худоба В.В., Четирбук О.Р

Прикордонні регіони як партнери реалізації міжнародних проектів

Лекція з навчальної дисципліни

“Транскордонне співробітництво”

для студентів IV курсу факультету туризму

спеціальності “Туризм”

Для студентів спеціальності 242 Туризм

(спеціалізація «Туризмознавство»)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри туризму

_____ протокол № ___

Зав.каф _____ І.М.Волошин

План

1. Особливості міжрегіонального співробітництва
2. Програма співробітництва між Закарпаттям та Угорщиною
3. Основні статті експорту товарів до Угорщини
4. Проекти та напрямки співробітництва між Закарпаттям та Угорщиною

У Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або владними структурами поняття «транскордонне співробітництво» означає будь-які спільні дії, спрямовані на зміцнення і поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або більше сторін, і укладення в цих цілях будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей.

Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями уточнює поняття **«міжрегіональне співробітництво»**, тому що на практиці в Європі налагоджені взаємини не тільки в прикордонних районах, але також між територіальними утвореннями всередині держав. Тому виникла необхідність юридичного уточнення низки понять.

«Міжрегіональне співробітництво» означає будь-яку спільну діяльність, спрямовану на формування відносин двох або більше договірних сторін, територіальних громад або органів самоврядування в доповнення до відносин міжкордонного співробітництва суміжних держав. Таким чином, транскордонне співробітництво здійснюється між суміжними прикордонними територіями двох або більше держав. Міжрегіональне співробітництво є невід'ємною компонентою стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року як одна з форм інтеграції України до Європейського Союзу.

Загальна довжина державного кордону України в **Закарпатській області** становить 467,2 км, з яких українсько-польський державний кордон становить 32,6 км, українсько-словацький – 97,6 км, українсько-угорський 133,1 км і українсько-румунський 203,9 км. Після того, як зовнішні кордони ЄС істотно розширилися, ідентифікувалися з кордонами Угорщини, Словаччини, Польщі, Румунії, Болгарії, Литви, Латвії, Естонії, Україна, Білорусь і Росія одержали спільні кордони з ЄС.

Довжина нового східного сухопутного кордону ЄС становить 3000 км, в тому числі з Україною 1014 км, вздовж якого здійснюється транскордонне співробітництво.

Концептуальним документом щодо розвитку транскордонного співробітництва є «Стратегія розвитку прикордонних територій України, Угорщини, Польщі, Словаччини та Румунії в Карпатах у 2004 – 2011 роках». Він відбиває прагнення

прикордонних регіонів п'яти держав - членів ЄС і України з метою спільного вирішення транскордонних проблем.

У рамках стратегічної програми співробітництво між Закарпатською областю та прикордонними районами Угорщини здійснюється за такими напрямками:

- розвиток людських ресурсів;
- економічне співробітництво;
- розвиток прикордонної інфраструктури;
- співробітництво в галузі охорони навколишнього середовища.

Угорщина відіграє особливу роль у розвитку прикордонних зв'язків Закарпатської області, а її частка у зовнішньоторговельному обороті області є найбільшою.

У 2010 році зовнішньоторговельний оборот Закарпатської області з Угорщиною склав 719 400 000 доларів США і збільшився, порівняно з 2009 роком, на 35,6%. Питома вага Угорщини в загальному обсязі товарообігу з Закарпатською областю становить 28,7%.

Основний обсяг експортованих областю товарів спрямовується до Угорщини. Питома вага Угорщини в загальному обсязі експорту продукції області складає 46,5%. Експорт у цю державу зріс у порівнянні з 2009 роком на 26,8% і становив 538 млн доларів США.

Основні статті експорту товарів до Угорщини:

- електричні та механічні машини та устаткування – 89,2% від загального обсягу експорту товарів із Закарпатської області до Угорщини;
- трикотажний одяг та текстиль – 2,7%;
- взуття – 2,2%.

Обсяг імпорту в 2010 році склав 181,4 млн доларів США, що в порівнянні із 2009 роком більше на 70,8%.

Основні групи товарів, що імпортуються Закарпатською областю з Угорщини в 2010 році:

- електричні і механічні машини і устаткування – 66,8% від загального обсягу імпорту областю товарів з Угорщини;
- плодоовочева продукція – 4,2%;
- полімерні матеріали, пластмаси – 2,9%;
- папір і картон – 3,0%;
- взуття – 2,5% .

За даними Закарпатського обласного управління статистики загальний обсяг іноземних інвестицій в економіку області за весь період іноземних інвестицій до 1 січня 2011 складав 362,6 млн доларів США. В даний час в області функціонують 876 підприємств з іноземними інвестиціями. У 2010 році обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області складав 17,4 млн доларів США. Інвестиції в економіку області надходили з 51 країни світу.

З точки зору прямих іноземних інвестицій, що спрямовуються в економіку Закарпаття, Угорщина займає шосте місце. В області функціонують 302 підприємства з угорськими інвестиціями. Загальний обсяг інвестицій, спрямованих з Угорщини в Закарпатську область протягом усього періоду інвестиційної діяльності, становить 31,7 млн доларів США (8,7% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій, враховуючи продажі, за весь період інвестування).

За видами економічної діяльності угорські інвестиції в економіку області здійснювались у:

- промисловість – 87,7%, в тому числі:
- виробництво продуктів харчування - 59,6%;
- виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 15,0%;
- виробництво машин і устаткування – 26,7%;
- легка промисловість – 5,3%;
- виробництво і розподіл електроенергії, газу та води – 18,1%;
- торгівля – 7,2%;
- будівництво – 3,1%;
- сільське господарство, мисливство, лісове господарство – 2,5%;
- операції з нерухомістю, лізинг, інжиніринг і послуги для юридичних осіб – 2,6%;
- діяльність готелів і ресторанів – 2,3%;
- діяльність транспорту і зв'язку – 2%.

Співпраця між областю і прикордонними районами Угорщини здійснюється на основі угоди між Закарпатською обласною адміністрацією і державною владою Угорщини. Відповідно до угоди розроблені та затверджені щорічні плани конкретних заходів. Крім того, між прикордонними районами Закарпатської області та Угорщини також підписані такі домовленості:

- Концепція спільного розвитку прикордонних регіонів України і Угорщини;
- Концепція взаємного розвитку прикордонних територій України, Угорщини та Румунії «INTERREGIO»;

- Стратегія прикордонного співробітництва «Карпати 2004–2011 рр.»;
- 8 лютого 2011 року в Ужгороді ратифікована Програма розвитку транскордонного економічного і культурного співробітництва для поглиблення добросусідських відносин між Закарпатською областю України і областю Саболч – Сотмар – Берег Угорщини на 2011–2012 роки.

За підтримки Європейського Союзу було реалізовано спільний транскордонний проект на тему: «Транскордонні туристичні маршрути та пам'ятки архітектури». В рамках проекту видано англійською та угорською мовами путівники «Розширення транскордонних професійних зв'язків»; «Створення регіональних туристичних інформаційних центрів у Закарпатській області» (створений Турінформцентр у місті Берегово).

Стратегічний напрям міжнародної взаємодії, в якому зацікавлені як Україна, так і Угорщина – ініціатива Європейської Комісії під назвою «Програма сусідства «Угорщина - Словаччина - Румунія - Україна». У рамках цієї програми Європейська Комісія виділила фінансування, за підтримки якого сторони повинні підготувати некомерційні проекти. Угорська сторона зацікавлена в написанні спільного з Україною проекту, оскільки це єдиний спосіб залучення коштів з європейських структурних фондів.

Закарпатська обласна державна адміністрація бере активну участь у розробці програм сусідства. Забезпечено представництво інтересів області в комітетах з оцінки та моніторингу. Здійснюється активна підготовка потенційних реципієнтів і бенефіціарів для участі в Програмі сусідства за допомоги інформування, надання консультативної допомоги та реалізації навчальних програм з проектного менеджменту. У рамках Програми сусідства реалізуються такі проекти транскордонного співробітництва: «Розвиток Берегівської прикордонної польдерної системи в басейні річки Тиса», «Чиста вода», «Можливості розвитку транскордонної транспортної логістики», «Поліпшення транскордонного автомобільного руху шляхом будівництва об'їзної дороги навколо Берегово».

На українсько-угорському кордоні функціонують 7 пунктів пропуску:

Автомобільні: Лужанка – Берегшурань, Косино – Барабаш, Чоп – Захонь (Тиса), Дзвінкове – Лоня, Вилоч – Тисобеч і два пункти залізничного переїзду: Чоп і Салівка.

У перспективі передбачено будівництво ще двох пунктів пропуску: Велика Паладь – Кішпаладь, Дийда (Дідово) – Берегдороц. Таким чином, кількість переходів на кордоні відповідатиме стандартам ЄС.

Закарпатська обласна адміністрація пропонує повну перебудову пункту пропуску «Лужанка» (а також Дякове та Ужгород) за рахунок коштів програми ENPI «Угорщина - Словаччина - Румунія - Україна 2007–2013 рр.». У той же час

необхідно провести реконструкцію і будівництво під'їзних шляхів для вантажного транспорту.

У 2018 році автомагістраль «Критський коридор» підійде впритул до кордону України, тому необхідно розпочати виготовлення документації для будівництва нового пункту переходу через кордон.

Організації водного господарства Закарпатської області України і район Саболч-Сотмар-Берег Угорщини здійснюють співробітництво на прикордонних водах у межах двосторонньої угоди між урядами України та Угорщини, підписаної в Будапешті 11 листопада 1997 року, положення якої визначають перспективні напрями співробітництва сторін:

- протипаводковий захист населення у прикордонних районах;
- гідрометеорологічне спостереження за ситуацією на кордоні і взаємний обмін гідрометеорологічними даними;
- моніторинг і оцінка якості прикордонних вод;
- проведення гідрологічних спостережень на прикордонних водах.

Для забезпечення надійного протипаводкового захисту на українсько-угорському кордоні затверджена «Програма комплексного протипаводкового захисту в басейні річки Тиса у Закарпатській області на період 2006–2015 років» та в Угорщині «план Вашаргелі». Відповідно до згаданої програми комплексного протипаводкового захисту в 2008 році для українсько-угорських прикордонних районів були виконані будівельні та ремонтні роботи з технічного обслуговування прикордонних з Угорщиною вод на суму 39600,3 тис. гривень.

Українська сторона також приступила до розробки плану управління басейном з прісною водою в руслі річки Тиса відповідно до вимог Рамкової водної директиви ЄС, міжнародної Комісії з захисту ріки Дунай і складання кадастрових планів гідротехнічних споруд в галузях, що становлять спільний інтерес у цифровому форматі.

З тим, щоб забезпечити більш якісне прогнозування повеней в басейні річки Тиса, облводгоспом був розроблений стратегічний план для розвитку спільної автоматизованої інформаційно-вимірювальної системи (AIBS – «Тиса»).

Українська та угорська сторони також розглядають шляхи координації розвитку протипаводкового захисту та використання енергетичних ресурсів на прикордонних водах, оскільки тут існують сприятливі умови для реалізації спільних інтересів.

Окремим напрямом взаємодії фахівців облводгоспом Закарпатської області й Верхнетяньського департаменту навколишнього середовища та водних ресурсів є активна співпраця з питань розробки та здійснення спільних міжнародних

проектів. У рамках транскордонного співробітництва в 2005 році ними реалізовані такі проекти:

- Проект TACIS SVS SPF «Підвищення готовності регіональних організацій, що здійснюють протипаводковий захист в регіоні Березький».
- Проект програми INTERREG IIIA/TACIS «Розробка українсько-угорських комплексних планів протипаводкового захисту, розробка управління водними ресурсами і оновлення заплави в регіоні Березький і басейні річки Боржава».
- У липні 2008 року Облводгосп Закарпатської області підписав Грантову угоду з Європейською Комісією із здійснення нової програми прикордонного сусідства Угорщина-Словаччина-Україна «Розвиток Березької прикордонної польдерної системи в руслі річки Тиса», спрямованої на поліпшення протипаводкового захисту, водної та екологічної ситуації в Березькій прикордонній меліоративній зоні.

Цей проект відрізняється від цілої низки інших цілісним підходом до вирішення проблем води, що є необхідною умовою для ефективного розвитку Березької польдерної системи в басейні річки Тиса.

Один із головних напрямів українсько-угорського співробітництва в рамках реалізації «Програми протипаводкового захисту в басейні річки Тиса у Закарпатській області на 2006–2015 роки» – управління паводками шляхом створення акумулюючих ємностей у гірській частині (42 ємності) і протипаводкових польдерів (24 польдера) в низинній частині Закарпаття. Будівництво цих споруд на території України значно знизить паводкові рівні води на річках і зменшить навантаження на протипаводковий комплекс не тільки в Україні, але на території Угорщини та інших країн, які розташовуються в басейні річки Тиса вниз за течією: Словаччини, Румунії, Сербії і Чорногорії. Попередні узгоджені розрахунки показують, що реалізація цієї програми знизить рівень паводкових вод на кордоні з Угорщиною на 1,0–1,5 м.

Використання показників «Програми протипаводкового захисту в басейні річки Тиса Закарпатської області на 2006–2015 роки» зробить значний позитивний вплив на протипаводковий захист країн-членів Європейського Союзу, що розташовуються в цьому басейні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-15> 2.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: монографія / за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2007. – 820 с.

3. Засадко В.В. Транскордонне співробітництво України: тенденції, проблеми та перспективи розвитку / В.В.Засадко// Науковий вісник Академії муніципального управління: збірник наукових праць. – Серія «Економіка». – 2009. – Вип.7.
4. Артьомов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія] / І.В.Артьомов. – Ужгород: Ліра, 2009. – 520 с. – С.72-89.